

Abstrakt

Předkládaná disertační práce se věnuje tématu účasti laického prvku při výkonu veřejné správy na úseku životního prostředí. Při ochraně životního prostředí je třeba více než jinde usilovat o nalezení kompromisních řešení, která by měla reflektovat jednak soukromé zájmy (investorů, vlastníků pozemků aj.), jednak výkon veřejné správy (samosprávy i státní správy), a jednak zájmy veřejné (ochrana příznivého životního prostředí). Spolupráce mezi orgány veřejné správy, veřejností a soukromými subjekty by měla být konstruktivní, založená na reálném právním základě.

Disertační práce si klade za cíl zpracovat přehled způsobů, kterými český právní řád ve vazbě na mezinárodní a unijní právo umožňuje veřejnosti podílet se na výkonu veřejné správy na úseku ochrany životního prostředí, přičemž důležitým poznatkem je též zhodnocení účinnosti jednotlivých prostředků a rizika spojená s jejich aplikací.

V úvodu jsou definovány základní pojmy, motivy, předpoklady a význam účasti veřejnosti ve věcech životního prostředí. Kromě toho jsou zde vymezeny též základní principy, z nichž účast veřejnosti vychází.

Následně je pozornost věnována nejdůležitějšímu mezinárodnímu dokumentu, který byl na poli účasti veřejnosti v environmentálních záležitostech přijat, a sice Úmluvě o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (Aarhuské úmluvě). Byť se jedná o úmluvu, kterou ratifikovala Česká republika i Evropská společenství, přesto nebyla její ustanovení v českém právním řádu dosud zcela implementována a v aplikační praxi způsobuje tato Úmluva nemalé potíže. Tato práce analyzuje implementaci všech tří pilířů Úmluvy (právo na informace, účast veřejnosti, soudní ochrana) v národním právu, přičemž dochází k závěru, že implementace ještě nebyla zcela řádně provedena a český právní řád vykazuje řadu nedostatků. Krátce shrnuto lze konstatovat, že první pilíř byl v zásadě implementován, s výjimkou soudní ochrany práva na informace, druhý pilíř spíše nebyl implementován, a to s ohledem na podmínky účasti veřejnosti v řízeních a na absenci předpisu, dle něhož by bylo možné vypořádat formy konzultativní účasti veřejnosti, a třetí pilíř nebyl řádně implementován, když vady lze shledat zejména v podmínkách přístupu k soudům, v nepřiznání odkladného účinku správním žalobám, v nedostatečné efektivitě soudního řízení, a v problematice aktivní legitimace občanských sdružení.

Nezbytnou podmínkou pro účast veřejnosti v rozhodovacích i jiných procesech je informovanost veřejnosti. V práci je analyzován zejména zákon o právu na informace o životním prostředí, který představuje základní právní předpis, na jehož základě se každý může domáhat poskytnutí informací o životním prostředí. Lze uzavřít, že tento předpis je v zásadě v souladu s mezinárodním a unijním právem, zásadní problém má česká právní úprava pouze se soudní ochranou práva na informace o životním prostředí, která není zajištěna dostatečně, a tedy nesplňuje požadavky Aarhuské úmluvy.

Pasáž o účasti veřejnosti v jednotlivých environmentálních procesech vychází z posloupnosti procesů tak, jak tuto posloupnost stanoví právní řád, proto se v práci střídají pojednání o správních řízeních s analýzami účasti v řízeních jiných, která povahu správního nemají. Toto střídání procesů je tedy zcela účelové a vychází z právního řádu. Nedostatkem národní právní úpravy je, že chybí jednotná pravidla pro účast veřejnosti v environmentálních řízeních, a dále absence jednotného způsobu vypořádání prostředků konzultativní účasti veřejnosti. Ze studia pramenů vyplývá, že environmentální procesy lze dle míry účasti veřejnosti rozdělit do čtyř kategorií: 1) procesy, v nichž je účast veřejnosti zajištěna, ale pouze formálně; 2) procesy, v nichž je účast veřejnosti zajištěna na základě splnění stanovených podmínek; 3) procesy, v nichž je účast veřejnosti zajištěna, ale nevyužívá se; 4) procesy, v nichž by účast veřejnosti měla být zajištěna, ale není.

Kromě účasti v řízeních se veřejnost může podílet na ochraně životního prostředí i dalšími způsoby, přičemž blíže je v této práci rozpracován výkon ústavně zaručených práv, účast institucionalizované povahy a spolupráce s orgány veřejné správy.

Dílní poznatky jsou zpracovány ve shrnutích, jež uzavírají každou kapitolu, obecné výstupy práce jsou pak obsaženy v závěru, který kromě nich obsahuje též úvahy *de lege ferenda*.